

характеру.

3. Перспективами розвитку неолімпійського спорту є пошук адекватної назви даного напрямку спорту, яка б відобразила його сутність; активізація наукових досліджень з актуальних проблем, що мають тут місце; поява нових видів спорту, змагань, відповідних організаційних структур; розширення географії проведення Всесвітніх ігор (у т.ч. в країнах Африки).

Перспективи подальших досліджень полягають у визначенні впливу зазначених тенденцій на розвиток неолімпійських видів спорту, зокрема командних спортивних ігор.

Список використаної літератури:

1. Долбишева Н. Г. *Історичні аспекти та хронологія Всесвітніх ігор у Міжнародному спортивному русі: Монографія/Н.Г.Долбишева.* – Дніпропетровськ: Вид-во Маковецький, 2012. – 258 с.
2. Долбишева Н. Г. *Особливості тенденцій розвитку Всесвітніх ігор / Н. Г. Долбишева // Науковий часопис [Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова]. Серія 15: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). Випуск 3. – 2016. – С. 46–51.*
3. *Кропивницкая Т. Неолимпийский спорт как объект научного анализа // Материалы Международного научного конгресса «Спорт. Олимпизм. Здоровье» – Кишинев. – 2016. – Т. 1. – С. 223–228.*
4. *Леонов Я. Стратегические перспективы развития неолимпийского спорта в Украине / Я. Леонов, Г. Пуяткина // Слобожанський науково-спортивний вісник. – 2014. – №5 (43). – С. 29–34.*
5. *Неолімпійський спорт: навч.-наочн. посібник для студ. вищих навч. закладів фіз. вих. і спорту / [Є. В. Імас, С. Ф. Матвеев, О. В. Борисова, І. О. Когут та ін.] – К.: НУФВСУ, Олімпійська література, 2015. – 202 с.*
6. *Офіційний сайт Міжнародної асоціації Всесвітніх ігор [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.theworldgames.org/the-world-games/>*
7. *В Калі состоялась церемония запуска Всемирных Игр 2013 : [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://sportcom.ru/portal/2012/01/29/83826.html>*
8. *Memorandum of Understanding between the International Olympic Committee and the IWGA: [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://www.theworldgames.org/files/Governing_Documents/IWGA-MoU-IOC-2000.pdf*
9. *Memorandum of Understanding between the International Olympic Committee and the IWGA: [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://www.theworldgames.org/files/Governing_Documents/IWGA-MoU-IOC-2016.pdf*

ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ В УКРАЇНІ

ЛЯХ-ПОРОДЬКО О. О., доцент, кандидат наук з фізичного виховання та спорту

Національний університет фізичного виховання і спорту України, Київ

ПРЕДСТАВНИКИ УКРАЇНСЬКИХ ГІМНАСТИЧНИХ ТОВАРИСТВ «СОКІЛ» У ВИЗВОЛЬНИХ ЗМАГАННЯХ УСС, УГА, УПА

Анотація. Здійснено аналіз представництва українських гімнастичних товариств «Сокіл» у визвольних змаганнях українського народу на початку ХХ ст. Визначено сокільських активістів у лавах УСС, УГА, УПА.

Ключові слова: сокільський рух, товариство «Сокіл», визвольні змагання.

Постановка проблеми. Українці були серед тих, хто культивуючи сокільські ідеї спромігся гармонійно поєднати руханково-спортивну діяльність з національно-визвольним рухом. У різні роки сокільський рух в Україні нараховував від 30 до 50 тис. осіб. А на межі ХІХ – ХХ століття, коли український народ був у центрі глобальних геополітичних подій – Світові війни, а також багатомісячне перебування українців під владою різних деспотичних та імперських держав, гноблення нації, соціально-культурні утиски, переслідування і гоніння всього українського (мови, культури, видавничої справи тощо) збудили народ до визвольної боротьби за свободу і десятки тисяч соколів боронили Україну у лавах Українських січових стрільців, Української галицької армії, Української повстанської армії. Однак на сьогодні більшості імен героїв не виправдано забуто. Отже, недостатня дослідженість цієї проблеми актуалізує подальші наукові розвідки обраної теми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сокільський руху все більше цікавить вітчизняних дослідників з різних галузей наук: історія [4], педагогіка [5], фізичне виховання і спорт [3] тощо. Ними здебільшого розглядаються історичні особливості зародження та розвитку сокільства, формування його ідеологічних або організаційних основ та інше. Водночас малодослідженим залишається питання участі соколів у національно-визвольному русі. А відомості про роль соколів у лавах УСС, УГА та УПА у вітчизняній науковій літературі майже відсутні, що й обумовлює актуальність обраної теми.

Мета дослідження – здійснити історико-теоретичний аналіз та з'ясувати роль та особливості участі соколів у національно-визвольному русі України.

Методи дослідження: аналіз науково-методичної літератури, історико-логічний і описовий методи.

Результати дослідження та їх обговорення. Сокільське виховання стало одним із факторів, який зумовив підготовку національно свідомих, патріотично налаштованих та добре фізично й військово вишколених українців. До лав УСС, УГА, УПА долучився численний актив сокільських руханково-спортивних товариств (І. Боберський, С. Смаль-Стоцький, О. Степанів, С. Гайдучок, Я. Селезінка, Є.

Коновалець, В. Андрусак, Д. Грицай, Д. Клячківський та інші [1; 2; 6]. Серед плеяди героїв зупинимося на окремих постатях:

- **Андрусак Василь Васильович** полковник УПА. Командир сотні УНС «Змії». Курінний куреня «Скажені». Командувач 22-го Станіславського територіального відтинку «Чорний ліс». Псевдоніми: «Чорний», «Грегит», «Коваль», «Різун», «Різьбар». Очолював спортивне товариство «Сокіл». Одночасно очолював повітовий провід ОУН під псевдонімом «Чорний».

- **Бандера Степан Андрійович** – український політичний діяч, один з ідеологів й теоретиків українського націоналістичного руху ХХ століття. Після розколу Організації українських націоналістів – голова Проводу ОУН-Б, сокільський активіст.

- **Басараб Ольга Михайлівна** – українська громадська, сокільська й політична діячка. Організатор 1 жіночої чоти Легіону УСС, активно співпрацювала з Українською Військовою Організацією, була зв'язковою полковника Євгена Коновальця.

- **Бачинська-Донцова Марія Михайлівна** – українська поетеса, громадська діячка, журналістка, дружина Дмитра Донцова. З 1914 р. була членом жіночої чоти УСС. Членкиня українських товариств «Українська захоронка», «Просвіта», «Сокіл», «Пласт» та Союзу Українок.

- **Боберський Іван Миколайович** – український педагог, організатор, фундатор, теоретик і практик української національної фізичної культури, організатор сокільсько-січового руху, автор підручників з фізичного виховання. Сприяв становленню Пласту. Голова товариства «Сокіл-Батько» (26.08.1908–17(21).11.1914(18) рр.), член Бойової управи і четар УСС, старшина УГА.

- **Бойдуник Осип** – український публіцист, громадський, політичний діяч, Старшина УГА й Армії УНР. 31 березня 1927 р. Осип Бойдуник був обраний головою Союзу українських сокільських організацій ЧСР (Прага).

- **Будзиновський Осип** – член товариства «Сокіл» (Львів). Оберлейтенант Легіону Українських Січових Стрільців – перший командант 3-ї сотні. Учасник боїв на горі Маківці. В ранзі поручника – командант сотні під час бою на горі Лисоня біля Бережан.

- **Вітовський Дмитро Дмитрович** – український політик і військовик, сотник Легіону Українських Січових Стрільців, полковник, начальний командант УГА, Державний секретар військових справ ЗУНР. Батько Дмитра Вітовського, поручника УПА. Член Старшини «Сокола-Батька».

- **Восвідка Ярослав** – український військовий діяч, доктор права. Командував першим артилерійським полком у складі 1-ї бригади УСС. Отаман Української Галицької Армії.

- **Гасин Олександр Іванович (Гасин Олекса)** – український політичний і військовий діяч, учасник визвольних змагань 1940-х років, заступник військового міністра в Українському державному правлінні (07.1941), керівник групи УПА-Захід (на початку 1944), начальник Головного військового штабу УПА (01.1946—01.1949 рр.). Полковник УПА.

- **Горук Семен (Сень)** – отаман Легіону Українських Січових Стрільців і Української Галицької Армії. В роки першої світової війни – командир сотні, з листопада 1914 – куреня Легіону Українських Січових Стрільців. В листопаді 1918 р. входив до складу Українського Генерального Військового Комісаріату, який очолив підготовку і проведення Листопадового повстання 1918 у Львові. З 5 листопада до 10 грудня 1918 р. – начальник штабу (Начальної булави) Начальної Команди УГА. Брав участь в українсько-польській війні 1918-19 і українсько-більшовицькій війні 1917-21.

- **Грабець Омелян** – діяч ОУН, полковник УПА, учасник похідних груп ОУН у 1941 році, обласний провідник ОУН Рівненщини (1941-1942 рр.), Кам'янець-Подільщини (1942-1943 рр.), провідник Генеральної округи ОУН на східноукраїнських землях (СУЗ) (1943-1944 рр.), організатор та командир групи УПА-Південь у Вінницькій та Хмельницькій областях (літо 1943 – 10.06.1944 рр.).

- **Дяченко Михайло Васильович** – член Української головної визвольної ради. Референт пропаганди Карпатського краю. Поет та головний ідеолог УПА. Редактор підпільного журналу «Чорний ліс». Псевдоніми: «Гомін», «Марко Боєслав».

- **Клячківський Дмитро Семенович** – Провідник ОУН м. Львова (друга полов. 1941), Крайовий Провідник ОУН ПЗУЗ (01.1942–02.1945 рр.); організатор і перший командир УПА на Волині (05.1943–11.1943 рр.), командир УПА-Північ (11.1943–02.1945 рр.), член ГВШ УПА. Полковник УПА (посмертно). Лицар Золотого Хреста Заслуги (1952, посмертно) та Золотого Хреста бойової заслуги 1-го класу (посмертно).

- **Коновалець Євген Михайлович** – полковник Армії УНР, командант УВО, голова Проводу українських націоналістів (1927 р.), перший голова ОУН.

Цей перелік можна продовжувати сотнями, тисячами героїв українських соколів.

Висновок. Сокільські ідеї широко культивувалися в Україні на початку ХХ ст. До гімнастичних товариств «Сокіл» долучалися різні верстви населення. Сокільська система виховання приваблювала тисячі українців своєю національно-патріотичною складовою, руханково-спортивним та військово-фізичним вишколом. Численні сокільські активісти ставали до лав Українських січових стрільців, Української галицької армії, Української повстанської армії.

Перспективи подальших досліджень будуть спрямовані на всебічний пошук та детальний аналіз участі українських соколів у національно-визвольних змаганнях у лавах УСС, УГА, УПА.

Список використаної літератури:

1. Вацеба О.М. *Нариси з історії західно-українського спортивного руху* / О.М. Вацеба. – Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 1997. – 232 с.
2. Гречанюк Андрій. *Військова та фізична підготовка у відділах Української повстанської армії* / Андрій Гречанюк // *Молода спортивна наука України, 1998.* –